

Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba. Na sviet izdao Ivan Krst. Tkalčić. Knjige o posjedih. Sv. IX. od l. 1384—1440.

dva debela zvezka zgodovinskih virov glavnega mesta Zagreba. V poprejšnjih osmerih zvezkih je priobčil srednjeveške listine in sod-

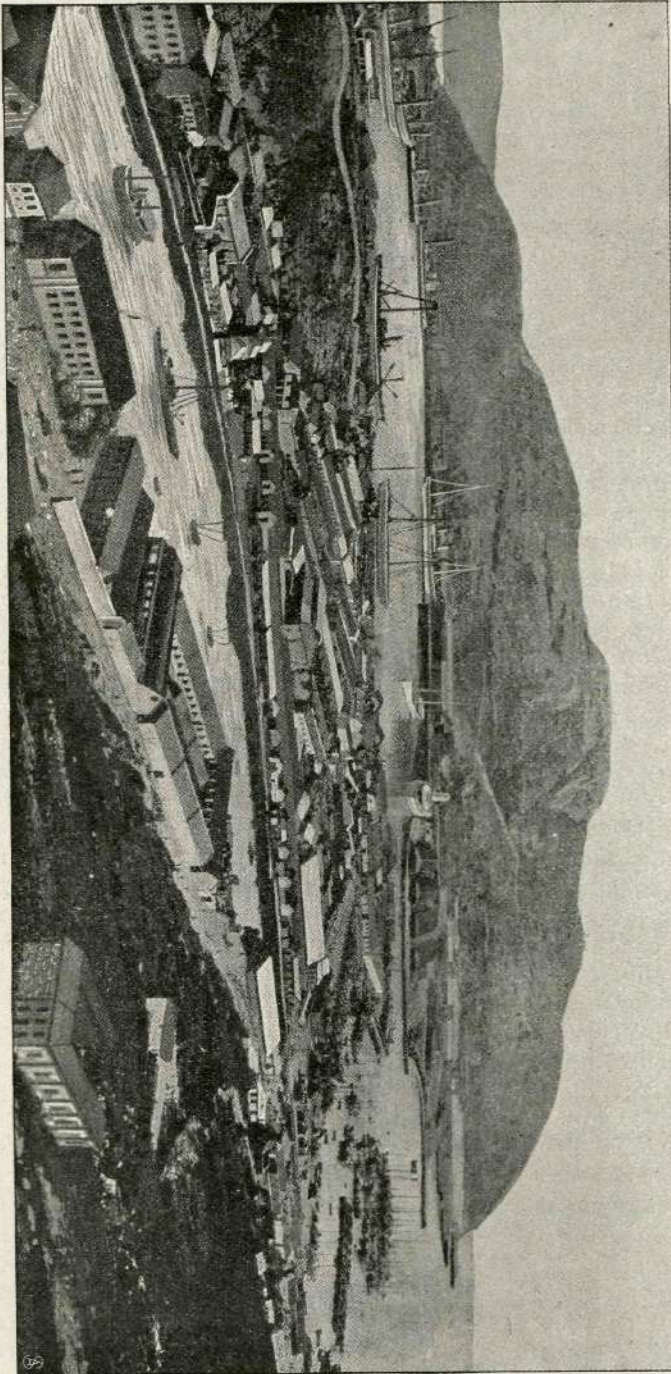
nijske zapisnike, a z devetim zvezkom je začel objavljati knjige o mestnih in meščanskih posestvih, ali kakor bi po domače rekli: mestno zemljiško knjigo. Zemljiške listine je izdajal mestni magistrat, kateri je na nje pritisnil mestni pečat kot znak, da je listina avtentična. Ker je pa l. 1384. neki literat mestni pečat ponaredil in izdajal ponarejene listine, je mestna občina pre naredila pečatnik in sklenila, da morajo vse zemljiške listine imeti novi pečatnik, in se morajo v teku dveh let prepisati v mestno knjigo. Tako je nastala mestna zemljiška knjiga.

V mestni občini zagrebški je bilo v polovici XIV. stoletja do 280 hiš, a te so bile zidane (domus murata, palacium), ali pa lesene (domus lignea). Hiše so prodajali zaradi dolga ali pa prostovoljno; moral pa je tedaj lastnik hišo najprej ponuditi sorodnikom in sosedom. Če je vdova prodajala hišo ali posestvo, so morali v to privoliti tudi njeni odrasli otroci. Hiše ubijavcev, hudodelnikov in čarovnic je zaplenila mestna občina in prodala. Če je kdo umrl brez oporoke, je zapalo njegovo premoženje mestni občini. Hiše niso bile ravno drage; omenja se, da je „curia integra murata“ bila prodana za 18 gld. V knjigah se nahajajo tudi zanimivi podatki o mlinih, o vrtovih, o njivah, travnikih, vinogradih in gozdovih.

V prvi knjigi je priobčil izdajatelj zemljiške zapisnike do l. 1440., v drugi pa od l. 1441. do 1470. V to dobo spada tudi strahovlada celjskih grofov, katerih vojska je

prišla l. 1441. na spomlad v Zagreb. Ko je leta 1445. postal Ulrik celjski hrvaški ban, je odstavil mestnega sodnika (župana) Martina in

PORT ARTUR. — PRISTANIŠČE IN TRDNJAVA.

str. XXXIII. + 387.; sv. X. od l. 1441—1470. str. XXVII + 309. Leksikonska oblika. — V teku pol leta je izdal marljivi hrvaški zgodovinar

ga zaprl v Krški grad; v mestno poglavarstvo je spravil svoje ljudi, a važno službo mestnega kapetana je oddal lakomnemu in silovitemu Seboldu Majerju, kateri je mirnim zagrebškim meščanom storil sto in sto krivic. S smrtjo Ulrikovo leta 1456. je odzvonilo privržencem celjskih grofov, in zagrebški meščani, katerim je Ulrik s svojimi ljudmi vzel silovito hiše in posestva, so se pritožili mestnemu poglavarstvu, a to se je obrnilo na kralja, kateri je zapovedal, naj se vse točno preišče in vrne krivično prisvojena imovina. To se je tudi zgodilo; mestni sodnik je z meščanstvom šel od hiše do hiše in pred sosedi in mejaši vrnil zakonskim lastnikom njihovo last, a mestno poglavarstvo je izdalo nove zemljiške listine, takozvane „*litteras restatatorias*“.

Ti zapiski nam podajajo zanimivo sliko srednjeveškega Zagreba in so zelo važni za domačo kulturno zgodovino. Brez Tkalčičevega ogromnega dela, s katerim se lahko ponaša zagrebško mesto, ne moreš danes niti govoriti o hrvaški kulturni zgodovini. Vrednost teh debelih knjig bode narasla posebno tedaj, ko jih bodo razni učenjaki začeli podrobneje proučevati. Omenjam le, da bi tudi pravnik našel v njej obilo gradiva za domače pravo. Pred vsem pa krasi delo vzorna temeljitost; obširni uvodi bodo zanimali tudi nezgodovinarja. Natančno kazalo bode mnogo pripomoglo, da bo delo lahko rabljivo. Naj bi marljivi pisatelj še dolgo deloval za zgodovino belega Zagreba!

Janko Barlè.

Hrvatski narodni razgovori. Sveska II. Zemlja i rad. Napisao Stručnjak. — 120. Str. 96. Cena 20 f. — Ljudske knjižnice

med Hrvati precej dobro uspevajo. V kratkem so jih mnogo osnovali. Pač se opaža pomanjkanje dobrih in poljudnih knjižic, ker razen onega, kar je izdalo „Društvo sv. Jeronima“, težko kaj najdeš, kar bi bilo za narod. Zato so razni izdajatelji začeli izdajati knjige za narod. Omenjam Milana Marjanovića in Franja Biničkega; „hrvaške narodne razgovore“ je pa osnoval dr. Štefan Ortner. Drugi zvezek je boljši od prvega in članek „Zemlja i njezino obradivanje“ je napisan prav dobro in bode dal poljedelcu marsikatero zdravo navodilo, kako mora obdelovati svojo zemljo, da bo imel od nje več koristi nego doslej. V „Kovčeziču“ je dodal izdajatelj poučne drobtine iz zakonov, gospodarstva in zdravilstva. Tretji zvezek bo prinesel članek: „Dom i škola.“

J. Barlè.

Dva latinsko-hrvaška udžbenika osemnajstoga vijeka. Napisao Vlado je Dukat. 80. Str. 31. — Prof. Dukat je v tej razpravi obširno ocenil dve latinsko-hrvaški učni knjigi (udžbenik) iz XVIII. stoletja. Prva knjiga je takozvani „*Flōs Latinitatis*“ znanega jezuita francoza Frančiška Pomeya, katero je v hrvaško obleko odel tudi jezuit Ivan Gallyuff. To je zbornik latinskih izrazov in rekel, razvrščenih po alfabetskem vzporedju in pretolmačenih na hrvaški jezik. Da so to knjigo mnogo rabili, izpričuje to, ker je doživela več izdanj. Druga knjiga je „*Syntaxis Ornata*“, katero je napisal jezuit Frančišek Wagner, a hrvaško izdajo je priredil najbrž že omenjeni Gallyuff. Ta knjiga uči, kako mora biti latinščina čista, izbrana in okrašena. Razprava utegne zanimati jezikoslovce.

J. Barlè.

NAŠE SLIKE.

Cvetna nedelja! Prvi lep pomladni praznik je cvetna nedelja. Vsa priroda se probuja. Prvo zelenje sili na dan, grmički poganjajo mehke mačice, nežno popje se začenja razvijati. In tedaj poveže mladina te pomladne prvine v okrašene butare ter jih dá v cerkvi blagosloviti v spomin, da so Kristusu

judovski mladenči klicali „Hozano“ ta dan ter mu stlali cvetje in zelenje na pot. Naš slikar g. Žmitek je porabil to snov za karakteristično vinjeto (str. 193.) Degerjeva velika slika (str. 200—201.) pa nam kaže ta dogodek v Jeruzalemu. Kakor v ekstazi sprejemajo Jeruzalemtci Kralja nove zaveze, ki prihaja tako mil in krotak. Njegova mati ga sreča, za njim pa hodijo učenci v sprevodu, strmeč nad prizori, ki se